

Oulu 22.2.1970

PANU:

LÖNNROTIT FRANZÉNIEN JA TOPELIUSTEN JÄLJISSÄ

Otsikko on lupaava, mutta älkää nyt silti odottako mitään kirjallisuushistoriallista tutkielmaa. Sitäpaitsi ei ole kysymys Elias Lönnrotista, vaan Eljas Lönnrotista.

Sain jouluksi kirjeen Lauri Lounelalta, Lauri Eljaksenpoika Lönnrot-Lounelalta, vanhalta ystävältäni, joka nyt emeritus-lehtorina viettää vanhuudenpäiviään kotikaupungikseen muodostuneen Kajaanin Tulliniemen vanhainkodissa. Kirjeen aiheutti juuri silloin ilmestyneessä Kaltiossa ollut kirjoitus Franzénin talosta, tässä tapauksessa nimenomaan Franzénin talon historiaa ja tyliä käsitteleistä nuoren arkkitehdin Elma Antosen diplomityöstä. Hyvin vanhat oululaiset muistavat vielä tuomiorovasti Eljas Lönnrotin, tiettävästi ainoan Oulun tuomiorovasteista, joka tästä korkeasti kunnioitetusta pappisvirasta haki ja pääsi "tavalliseen" kirkkoherranvirkaan, jos niin nyt voi sanoa suuren ja kauriin Sotkamon kirkkoherranvirasta. Ennen Ouluun tuloaan Lönnrot, joka siis oli suuren Lönnrotin sukuja, veljenpojan poika, isosetänsä kaima, mutta kirjoitti "jiillä" oli Kiimingin kirkkoherrana. V. 1902 hänestä tuli tuomiokapitulin asessori, jolloin perhe muutti Ouluun ja asetti asumaan Johan Fredrik Kerttulalan taloon eli juuri Franzénin taloon.

Em. talotutkimus antoi aiheen Lauri Lounelalle muistella. Asessori Lönnrotin perhe sai hallintaansa komean vanhan talon ylemmän kerroksen Kirkkokadun

puoleisen pään. Keskellä tuota kerrosta oleva iso sali oli lankattu kahtia, kertoo lehtori Lounela, toinen puoli kuului heille. Edelleen: "Kun sali oli ollut kokonaisena arvelin sen kuuluneen kuvernöörille tai jollekin muulle suurelle herralle. Niinpä! Muistan, että kulkiessamme kerran Kustaa Lipposen kanssa talon ohi kertoi Lipposen mestari, että siinä asui aikanaan kuvernööri. Toisaalta kuulemani tiedon mukaan Franzénin talossa toimi lääninhallitus, joten yksiin lyö. Tämä kaikki on tietysti tapahtunut 1882-90. Sekä kuvernööri että lääninhallitus olivat menettäneet kotinsa suuressa tulipalossa. Viimeksimainittuna vuonna valmistui nykyinen lääninhallituksen talo.

Pojilla Lauri ja Eljas (npi) Lönnrotilla, oli kuulemma hallussaan toisen kerroksen eteisestä parin metrin korkuisella lankauksella erotettu pienoinen komero, josta oli ikkuna verantaan, pihan puolelle siis. Perheen keittiö oli alakerrassa.

Kesällä 1904 Lönnrotin perhe muutti asumaan Rustaniuksen taloon, "rannemaisen kadun puoleiseen rakennukseen", jossa lapset jo ensimmäisinä kouluvuosinaan 1900-01 olivat asuneet. Talon omistaja Karl Gustaf R. oli tällä välin kuollut ja sekä isännöyys että emännöyys oli leskellä, rouva Aina Johanna Rustaniuksella (o.s. Berlin). Olemme talossa, jota viime vuosina hyvällä syyllä on ruvettu puhuttelemaan Toppeliuksen taloksi. Ja

näin ystäväni Lounela 1969: "Asuntoon kuului pihan puolella pieni vanha rakennus, jossa oli eteinen, pieni kamari ja suurempi huone. Ne olivat muuatta porrasaskelmaa ylempänä kuin huoneiston pääosa. Tuon vanhan rakennuksen historiallisesta merkityksestä talon suuri keskenkasvuinen poikaparvi oli hyvin selvillä. Siinä oli asunut Sakari Topelius. Ylisen ikkunaan oli maalilla töherretty ka h v e e (!). Se oli poikain luonon mukaan Topeliuksen käsialaa. Tuossa pienessä Z. Topeliuksen entisessä huoneessa asustin minä Eljas-veljen kanssa. Suuremmassa, jossa Top(p)eliuksen tädit olivat asuneet ja, jos en väärin muista, pitäneet pientä lainakirjastoa, asui äitini äiti Maria Sahlgrén perheen nuorimpien lasten kanssa."

Ei muista Lauri Lounela väärin: tuossa pienessä rakennuksessa oli todellakin kirjallisuus-historiallisestikin kuuluisaksi tullut Toppeliuksen tätien kirjasto, jonka Z T kehui lukeneensa "läpi" vuosina 1829-31, jolloin hän kävi Oulun trviaalikulua. Lauri Lounelan hänen lukemattomat entiset oppi'aansa ja me monilukuiset (muut) ystävät tietävät muistajaksi, joka totisesti on kunniaksi Lönnrotien muistajien suvuile. Olisipa Tulliniemi Merikosken eikä Ämmän tuntumassa! Tuo vain on minulle uutta, että Zachris T. olisi asunut tätiensä puolella. Muistelen hänen itsensäkin puhuneen vierailuista tätien aarreitiaan. Asunto olisi ollut Gustaf sedän, professorin ja "kaupunginlääkäriin" puolella päärakennuksessa (Torikatu 16), joka tosin siinä vaiheessa oli vain yksikerroksinen Ellei nyt kesällä asunut pikkupuolen yllisellä

Lounelan muistelemaa taloa on turha lähteä katsomaan Puolentoista vuosikymmentä sitten se hävisi silloisen omistajan Pohjanmaan varaston tieltä.